

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์หัวข้อนี้เกิดขึ้นเนื่องจากผู้วิจัยได้อ่านพบข้อเขียนของศาสตราจารย์ เจือ สตะเวทิน ในหนังสือ *ประวัติศาสตร์นวนิยายไทย* ซึ่งเขียนเกี่ยวกับอุปรากรเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* * ไว้ว่า

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการแต่งเรื่อง "มาตามบัตเตอร์ฟลาย" มีอยู่ไม่ใช่น้อย ไฉนชาวอิตาเลียนจึงแต่งเรื่องรักสลตรันทดิใจระหว่างหญิงญี่ปุ่นกับชาวอเมริกัน ทำไมเขาจึงไม่แต่งเรื่องของชาวอิตาเลียน มีอะไรบันดาลใจเขาอย่างสำคัญเป็นแน่แท้

เล่ากันว่าคนสำคัญที่ทำให้บุคซินีได้เค้าเรื่องเป็นชาวอังกฤษ เขาเป็นนักธุรกิจและนักอุตสาหกรรมสำคัญที่เข้ามาหากินอยู่ในญี่ปุ่นตั้งแต่ ค.ศ.1858 คนญี่ปุ่นเรียกเขาว่า "การูบะ" ** ซึ่งหมายถึงนามสกุล โกลเวอร์ตามภาษาอังกฤษของเขา เขามาสร้างบ้านแบบตะวันตกขึ้นเป็นคนแรกที่เมืองนางาซากิ บ้านนี้เรียกกันว่า ตึกการูบะ

* อุปรากรเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* อาจเรียกชื่อตามการจัดประเภทของอุปรากรว่า มหาอุปรากร (Grand Opera) ก็ได้ ทั้งนี้มหาอุปรากรเป็นประเภทหนึ่งของอุปรากรซึ่งมีลักษณะเครื่องเครีซด แบบแผนเคร่งครัดจริงจัง เนื้อเรื่องสะเทือนใจรุนแรง บทเจรจาใช้ขั้ร้องเป็นบทเพลงโตชตลอด ต่างกับจุลอุปรากร (Operetta) หรืออุปรากรเบา (Light Opera) ซึ่งจะแสดงทั้งเรื่องตลกขบขัน เรื่องรักไต่อกินใจ และเรื่องเบาๆ อื่นๆ มีการขั้ร้องและมีบทเจรจาคำพูดธรรมดาแทรกบ้าง มหาอุปรากรอาจเรียกง่ายๆ ว่า อุปรากรเฉยๆ ก็ได้ เว้นแต่จะกล่าวตามแบบแผน จึงจะเน้นความหมายให้ชัดเจนว่า มหาอุปรากร หรือจุลอุปรากร

** ที่ถูกต้องคือ กุระบา (Gurabā)

ในระยะนั้นมีกวีและนักประพันธ์ชาวตะวันตกมาที่เมืองนางงาซากิกันเนื่องๆ ปุคชินิกวี
อิตาเลียนก็มาในคราวนี้ด้วยผู้หนึ่ง ก็เป็นเรื่องราวที่ปุคชินีจะต้องคบหากับโทมาส เบลค
โกลเวอร์ ซึ่งเป็นฝรั่งด้วยกัน โกลเวอร์ (หรือการุณะ) นั้นมีภรรยาเป็นชาวญี่ปุ่น สภภาพ
สตรีญี่ปุ่นผู้หนึ่งแหละคลใจให้ปุคชินีแต่งเรื่อง "มาตามบัตเตอร์ฟลาย" ขึ้นมา 1

นอกจากนี้ศาสตราจารย์เจือ สตะเวทิน ยังกล่าวไว้ว่า

ในเมืองไทยเราอิทธิพลของเรื่อง "มาตามบัตเตอร์ฟลาย" ก็เข้ามามีอยู่อย่างน้อยก็ 3
ยุคด้วยกันคือ

ยุคที่ 1 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ผู้ให้กำเนิดละครเรื่อง
ได้ทรงนำเค้าเรื่องของ "มาตามบัตเตอร์ฟลาย" มาแปลงเป็นรูปละครเรื่องชื่อ "สาว
เครือฟ้า" มีพระเอกเป็นร้อยตรีพร้อม ชาวพระนคร ไปผูกสมักรักใคร่กับสาวเครือฟ้าแห่ง
เชียงใหม่ ได้แต่งงานกันและตอนหลังก็มีนางเอกฆ่าตัวตาย เป็นละครเรื่องเอกเรียก
น้ำตาคนดูได้มาก

ยุคที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 7 พรานมูรห์ ผู้อำนวยการแสดงละครคณะจันทโรภาสได้นำมาเล่น
เป็นละครของพรานมูรห์ ใช้ชื่อเรียกว่า "ใจใจซัง" ตามชื่อในภาษาญี่ปุ่น

ยุคที่ 3 คือสมัยหลังที่สุด "ตฤณมาลา" ได้นำมาทำเป็นบทละครที่ใช้กาพย์เป็นต้นในเรื่อง
แสดงในงานการกุศลทั้งบนเวทีและทางโทรทัศน์ ก็ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างสูง 2

1 เจือ สตะเวทิน, *ประวัติวิทยายุทธ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมกิจ, 2521),
หน้า 25.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

ข้อเขียนของศาสตราจารย์เจือ สตะเวทิน ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเริ่มต้นค้นคว้าถึงความ เป็นมาของอุปรากรเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* และอิทธิพลของเรื่องที่มีต่อวรรณกรรมไทยอย่าง จริงจัง และจากการศึกษาค้นคว้าจึงทำให้ทราบว่า แท้จริงแล้วนั้น อุปรากรเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ ฟลาย* มิได้มีความเป็นมาดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในข้อเขียนของศาสตราจารย์เจือ สตะเวทิน

ทั้งนี้เนื่องจากอุปรากรเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* หาได้เป็น *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* ฉบับ แรกและฉบับเดียวที่มีอยู่ไม่ เพราะก่อนหน้าที่อุปรากรเรื่องนี้จะถือกำเนิดขึ้นมา นั้น ได้มี *มาตาม บัตเตอร์ฟลาย* ในรูปแบบอื่นอยู่ก่อนแล้วถึงสองฉบับด้วยกัน ฉบับแรกคือ *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* ใน รูปแบบของนวนิยายขนาดสั้น * (Novelette) ผลงานของนักเขียนชาวอเมริกันที่มีชื่อว่า จอห์น ลูเธอร์ ลอง (John Luther Long) ซึ่งต่อมาเดวิด เบลาสโก (David Belasco) นักแต่ง บทละครเชื้อชาติเดียวกัน ได้นำนวนิยายขนาดสั้นเรื่องนี้มาดัดแปลงเป็นบทละคร *มาตามบัตเตอร์ ฟลาย* ในรูปแบบของบทละครจึงได้กลายมาเป็น *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* ฉบับที่สองและเป็นแรงบันดาลใจให้คีตกวีชาวอิตาลีเขียนนาม จาโคโม ปุชชีนี (Giacomo Puccini) นำไปแต่งเป็นอุปรากร อันลือชื่อในเวลาต่อมา และเมื่อได้สืบสาวไปถึงจุดเริ่มต้นของเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* แล้วยัง พบว่า ลองได้สร้างสรรค์ผลงานเรื่องนี้ โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติ เรื่อง *มาตามคริแซนธีมัม* (*Madame Chrysanthemum*) ของนักเขียนชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อว่า ปีแอร์ โลตี (Pierre Loti) และจากเรื่องจริงที่พี่สาวของเขาเป็นผู้เล่าให้ฟัง ซึ่งเรื่องดังกล่าวก็คือ เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวไกลเวอร์นั่นเอง ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* มีจุดเริ่ม ต้นจากนวนิยายเรื่อง *มาตามคริแซนธีมัม* และจากเรื่องราวของครอบครัวไกลเวอร์ ทั้งวรรณกรรม เรื่องนี้ยังมีพัฒนาการต่อเนื่องกันมาถึงสามรูปแบบ

* งานเขียนของลองเรื่องนี้ได้รับการจัดประเภทให้เป็นเรื่องสั้น (Short story) บ้าง นวนิยาย (Novel) บ้าง และบางครั้งก็มิได้จัดเข้าอยู่ในประเภทใด โดยกล่าวแต่เพียงว่า เป็น "Story" เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้จัดให้เรื่องของลองเป็นนวนิยายขนาดสั้น ด้วย ถึงแม้ว่าเรื่องของลองจะมีขนาดสั้นกว่านวนิยายโดยทั่วไปก็ตาม ทว่าก็มีลักษณะสำคัญของนวนิยาย ปรากฏอยู่หลายประการ นั่นคือ เป็นเรื่องเล่าที่มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ มีตัวละครมาก และ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินเรื่องยาวนานพอสมควร

นอกจากนี้ยังพบว่า นอกเหนือจากบทละครเรื่อง *เรื่องสาวเครือฟ้า* บทละครเรื่อง *เรื่องใจใจซึ้ง* และบทละครแปลของดุษฎีมาลา ยังมีวรรณกรรมไทยอีกสองเรื่องที่ได้รับอิทธิพลมาจากเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* วรรณกรรมทั้งสองเรื่องดังกล่าวคือ นวนิยายขนาดสั้นเรื่อง *ไอ ฮาน่าซัง* พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และบทละครที่แปลจากอุปรากรเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* สำนวนแปลของลัดดา วงศ์สายัณห์

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะได้มีการนำเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* มาศึกษาในสามประเด็นคือ ประเด็นแรก ศึกษาถึงความเป็นมาของเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* ตั้งแต่แรกเริ่มในรูปแบบของนวนิยายขนาดสั้นจนแปรเปลี่ยนมาเป็นบทละครและอุปรากรในที่สุด ประเด็นที่สอง ศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* ทั้งสามฉบับ เพื่อที่จะได้ทราบว่า ทั้งสามฉบับมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้การศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าวจะทำให้สามารถมองเห็นพัฒนาการของเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* ที่มีมาอย่างต่อเนื่องในโลกตะวันตกอันเป็นแหล่งกำเนิดของเรื่องได้อย่างชัดเจน และประเด็นสุดท้าย ศึกษาอิทธิพลของเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* ที่มีต่อวรรณกรรมไทย เพื่อจะได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมต่างชาติต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมอันเป็นภาระหน้าที่ของวรรณคดีเปรียบเทียบ

แต่เนื่องจากในปัจจุบันเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* และวรรณกรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องนี้จะเป็นที่รู้จักของผู้คนจากการแสดงเท่านั้น ฉะนั้นการศึกษาวรรณกรรมเหล่านี้ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมการแสดงจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่จะนำมาศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* ฉบับต่างๆ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* ฉบับต่างๆ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* ที่มีต่อวรรณกรรมไทย
4. เพื่อศึกษาเรื่อง *มาตามัต์เตอร์ฟลาย* และวรรณกรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องนี้ ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมการแสดง

สมมติฐานของการศึกษา

1. เรื่องมาดามบัตเตอร์ฟลายฉบับต่างๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง
2. เรื่องมาดามบัตเตอร์ฟลายมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมไทยทั้งในรูปแบบบทละครและนวนิยายขนาดสั้น

ขอบเขตของการศึกษา

วรรณกรรมที่นำมาใช้ในการศึกษามีทั้งวรรณกรรมต่างประเทศและวรรณกรรมไทย ในส่วนของวรรณกรรมต่างประเทศนั้น ถ้าเรื่องใดที่ต้นฉบับไม่ได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจะใช้ฉบับแปลภาษาอังกฤษในการศึกษา และจะถ่ายเสียงชื่อตัวละคร สถานที่ รวมทั้งชื่อเฉพาะอื่นๆ ตามฉบับแปลภาษาอังกฤษ วรรณกรรมต่างประเทศและวรรณกรรมไทยที่นำมาใช้ศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีดังต่อไปนี้คือ

วรรณกรรมต่างประเทศ

- นวนิยายเชิงอัตชีวประวัติเรื่องมาดามครีซังแตม (*Madame Chrysanthème*) ของปีแอร์ โลตี (1850-1923) ใช้ฉบับแปลภาษาอังกฤษชื่อเรื่อง มาดามครีแซนธิ่ม (*Madame Chrysanthemum*) ของลอรา เอ็นซอร์ (*Laura Ensor*)
- นวนิยายขนาดสั้นเรื่องมาดามบัตเตอร์ฟลาย (*Madame Butterfly*) ของจอห์น ลูเธอร์ ลอง (1861-1927)
- บทละครเรื่องมาดามบัตเตอร์ฟลาย (*Madame Butterfly*) ของเดวิด เบลาสโค (1859-1931)
- อุปรากรเรื่องมาดามบัตเตอร์ฟลาย (*Madama Butterfly*) ของจาโคโม ปุชชีนี (1858-1924) ใช้ฉบับแปลภาษาอังกฤษชื่อเรื่องเตียวกัน ของสแตนลีย์ แอปเปิลบäum (*Stanley Appelbaum*)

วรรณกรรมไทย

- นวนิยายขนาดสั้นเรื่อง *โอ ฮาน่า ซัง* พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์เรื่องนี้นั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษในชื่อเรื่องว่า *O Hana San* โดยมีพระราชประสงค์เพื่อทรงฝึกภาษา จึงมิได้มีการพิมพ์ออกเผยแพร่แต่อย่างใด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2525 ม.ล.ปิ่น มาลากุลได้แปลบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เป็นภาษาไทยและนำออกเผยแพร่แก่สาธารณชนเป็นครั้งแรก ทั้งนี้ต้นฉบับอัดสำเนาซึ่งเป็นลายพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังคงได้รับการเก็บรักษาไว้ในหอวิชาการฐานุสรณ์ หากแต่ต้นฉบับอัดสำเนาดังกล่าวค่อนข้างจะเลือนลางและอ่านยากจึงทำให้ไม่สะดวกในการนำมาศึกษา ฉะนั้นผู้วิจัยจึงนำฉบับแปลภาษาไทยของ ม.ล.ปิ่น มาลากุลมาใช้ศึกษาแทน

- บทละครเรื่อง *เรื่องสาวเครือฟ้า* พระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

- บทละครเรื่อง *เรื่องใจใจซึ้ง* ของพรานบุรุษ

- บทละครที่แปลจากอุปรากรเรื่อง *มาดามบัตเตอร์ฟลาย* สำนวนแปลของดุสิตุมาลา

- บทละครที่แปลจากอุปรากรเรื่อง *มาดามบัตเตอร์ฟลาย* สำนวนแปลของลัดดา

วงศ์สายัณห์

วิธีดำเนินการศึกษา

1. สืบค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

- หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี
- หอวิชาการฐานุสรณ์
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ห้องสมุดสำนักข่าวสารสัมพันธ์
- ห้องสมุดสถาบันสอนภาษาเอยูเอ (A.U.A)

- ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ห้องสมุดหน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
 - ห้องสมุดศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ
 - หอภาพยนตร์แห่งชาติ
 - ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
2. สัมภาษณ์บุคคลผู้มีความรู้หรือมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ต้องการใช้ในการเขียนวิทยานิพนธ์
 3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงอุปรากรและละครร้องจากวิดีโอ
 4. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด
 5. วิเคราะห์ข้อมูล
 6. สรุปผลการศึกษาและรายงานผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเป็นมาและพัฒนาการของเรื่องมาตามบัตรเตอร์ฟลาย
2. ทำให้ทราบอิทธิพลของเรื่องมาตามบัตรเตอร์ฟลายที่มีต่อวรรณกรรมไทย
3. เป็นตัวอย่างให้ผู้ที่สนใจศึกษาอิทธิพลวรรณกรรมต่างชาติที่มีต่อวรรณกรรมไทยต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. วรรณกรรมไทยในที่นี้หมายถึงวรรณกรรมภาษาต่างประเทศที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย และวรรณกรรมที่คนไทยเขียนเป็นภาษาต่างประเทศด้วย
2. ละครของพรานบุรุษมีชื่อเรียกแตกต่างกัน บ้างก็เรียกว่าละครเพลง บ้างก็เรียกว่าละครประกอบเพลง ยกเว้นเพียงเรื่องเดียวที่เรียกว่านาตดนตรี ต่างไปจากเรื่องอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม ในวงการละครไทยทั่วไปมักจะเรียกละครของพรานบุรุษว่าละครร้องเสมอ ฉะนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจึงขอเรียกละครเรื่อง ใจใจซังโดยใช้คำว่า ละครร้อง
3. ในที่นี้จะขอเรียกบทแปลอุปรากรเรื่องมาตามบัตรเตอร์ฟลายว่า บทละคร เพื่อ

ความสะดวกในการจัดประเภทวรรณกรรม ทั้งนี้เพราะตัวทของอุปสรรคจะมีลักษณะเช่นเดียวกับ
บทละคร

4. ในส่วนของชื่อตัวละคร สถานที่ รวมทั้งชื่อเฉพาะอื่นๆ ซึ่งมีการเอ่ยอ้างถึงในข้อ
เขียนที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาไทย ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษ
หรือภาษาอื่นใด ผู้วิจัยจะคงชื่อนั้นๆ ไว้ตามเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดทั้งสิ้น

5. ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระบบการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยที่
เป็นผลงานวิจัยของอาจารย์ในสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น (ผศ.ดร.กัลยาณี สีสสุวรรณ, ผศ.สุชาดา
สัตยพงศ์, ผศ.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ (ผศ.ดร.สุดาพร
ลักษณินานวิน) และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (ผศ.ดุชนิร ชำนิโรคนานต์) คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยกเว้นชื่อของตัวละครบางตัวและคำบางคำที่ใช้เป็นที่แพร่หลายมาแล้ว
เช่น โจโจซัง นางงาซากิ กิโมโน จะใช้ตามความนิยมโดยไม่นำระบบการถอดอักษรดังกล่าวมา
ใช้

ระบบการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

สระ	
อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
(สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว)	
a, ā	อะ, อา
i, ii	อิ, อี
u, ū	อุ, อู
e, ē	เอะ, เอ
o, ō	โอะ, โอ
-ya, -yā	เยยะ, เยีย
-yu, -yū	อิว, อิว
-yo, yō	เอียะ, เอีย

พยางค์

อักษรโรมัน	พยางค์	อักษรไทย
p	เมื่อเกิดต้นคำ	พ
	เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ป
b		บ
m		ม
f		ฟ
w		ว
t	เมื่อเกิดต้นคำ	ท
	เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ต
ts		ทซ์
ch		ช
d		ด
n		น
n	(ที่เป็นพยางค์ก่อนพยางค์ทำหน้าที่คล้ายตัวสะกด)	
	เมื่อเกิดหน้า p, b, m	ม
	เมื่อเกิดหน้า k, g, w	ง
	เมื่อเกิดที่อื่นๆ	น
n	(ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดและตามด้วยสระ)	น
s		ซ
sh		ฉ
z		ส
j		จ
r		ร
y		ย
k	เมื่อเกิดต้นคำ	ค
	เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ก

g เมื่อเกิดต้นคำ
เมื่อเกิดที่อื่นๆ

h

ก

ง

ช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย